

ZAWIESZENIE BIEGU PRZEDAWNIENTA W PRAWIE CYWILNYM W ŚWIETLE NOWELI Z GRUDNIA 2021 R.

PRZEMYSŁAW BUCZKOWSKI*

DOI: 10.26399/iusnovum.v16.3.2022.28/p.buczkowski

Celem niniejszego artykułu jest omówienie zmian ustawy – Kodeks cywilny¹ w zakresie przepisów art. 121 k.c. i 123 k.c. wprowadzonych Ustawą z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw², a które dotyczą zagadnienia zawieszenia oraz przerwania biegu przedawnienia. Na mocy art. 1 wspomnianej noweli dokonano zmiany treści art. 121 k.c. poprzez dodanie dwóch przypadków, w których dochodzi do zawieszenia biegu przedawnienia. Zgodnie z treścią znowelizowanego art. 121 k.c.³ dotychczas znany ustawie katalog przypadków zawieszenia biegu przedawnienia został uzupełniony o przypadek wszczęcia mediacji (przez czas jej trwania) oraz o przypadek złożenia wniosku o zawiązanie do próby ugodowej (przez czas trwania postępowania pojednawczego). W konsekwencji wskazanej zmiany usta-

* dr, adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego Uczelni Łazarskiego, adwokat, e-mail: p.buczowski@lazarski.edu.pl, ORCID: 0000-0002-6272-8676

¹ Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r., t.j. z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1360), dalej: k.c.

² Dz.U. z 2021 r., poz. 2459.

³ Art. 121 k.c.: Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu: 1) co do roszczeń, które przysługują dzieciom przeciwko rodzicom – przez czas trwania władzy rodzicielskiej; 2) co do roszczeń, które przysługują osobom niemającym pełnej zdolności do czynności prawnych przeciwko osobom sprawującym opiekę lub kuratelę – przez czas sprawowania przez te osoby opieki lub kurateli; 3) co do roszczeń, które przysługują jednemu z małżonków przeciwko drugiemu – przez czas trwania małżeństwa; 4) co do wszelkich roszczeń, gdy z powodu siły wyższej uprawniony nie może ich dochodzić przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw danego rodzaju – przez czas trwania przeszkody; 5) co do roszczeń objętych umową o mediację – przez czas trwania mediacji; 6) co do roszczeń objętych wnioskiem o zawiązanie do próby ugodowej – przez czas trwania postępowania pojednawczego.

wodawca jednocześnie wyeliminował z treści art. 123 k.c.⁴ przypadek wszczęcia mediacji jako skutkujący przerwaniem biegu przedawnienia. Rozważania zawarte w niniejszym artykule ukierunkowane są na weryfikację hipotezy, iż odstąpienie od wiązania omawianych narzędzi (zawezwanie do próby ugodowej oraz mediacja pozasądowa) ze skutkiem w postaci przerwania biegu przedawnienia na rzecz jego zawieszenia jest uzasadnione oraz kompletne.

Przedawnienie jako jedna z instytucji dawności w prawie cywilnym ma doniosłe znaczenie z punktu widzenia zarówno podmiotów, którym przysługują określone prawa podmiotowe, jak i tych, przeciwko którym owe prawa są kierowane. Zgodnie z wynikającą z art. 117 § 1 k.c. normą, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu, aczkolwiek zasada ta ma wyjątki w ściśle określonych przypadkach. Upływ terminu przedawnienia skutkuje powstaniem prawa podmiotowego po stronie tego, przeciwko komu przysługuje roszczenie, polegającego na możliwości uchylenia się od spełnienia przedawnionego roszczenia. Przedawnienie roszczenia przekłada się zatem w sposób oczywisty na możliwość skutecznego żądania zadośćuczynienia roszczeniu. Mając na uwadze powyższe, szczególnie istotne jest, zarówno z teoretycznego, jak i praktycznoprawnego punktu widzenia, precyzyjne określenie zdażeń i okoliczności mających wpływ na bieg terminu przedawnienia.

Instytucjami prawa cywilnego materialnego, które mają znaczenie dla biegu przedawnienia, są: zawieszenie biegu przedawnienia (art. 121 k.c.), spoczywanie biegu przedawnienia (art. 122 k.c.) oraz przerwanie biegu przedawnienia (art. 123 k.c.). Z uwagi na obrany temat niniejszego artykułu, przedmiotem dalszych rozważań pozostaną wymienione instytucje, z wyłączeniem spoczywania biegu przedawnienia.

Od chwili wejścia w życie Kodeksu cywilnego przepisy regulujące zawieszenie oraz przerwanie biegu przedawnienia zasadniczo nie podlegały zmianom wpływającym na poszerzenie katalogu przypadków, w których dochodzi do zawieszenia albo przerwania biegu przedawnienia. Jedynym wyjątkiem było poszerzenie przez ustawodawcę katalogu przypadków, w których dochodzi do przerwania biegu przedawnienia o przypadek wszczęcia mediacji. To nastąpiło na mocy Ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw⁵. Kolejne zmiany dotyczące wspomnianych zagadnień wynikają z uchwalonej w dniu 2 grudnia 2021 r., i będącej przedmiotem niniejszego opracowania, Ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

⁴ Art. 123 § 1 k.c.: Bieg przedawnienia przerywa się: 1) przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia; 2) przez uznanie roszczenia przez osobę, przeciwko której roszczenie przysługuje; 3) (*uchylony*).

⁵ Dz.U. nr 172, poz. 1438.

1. POGLĄDY SPRZED ZMIANY PRZEPISÓW DOTYCZĄCE WPLYWU WSZCZĘCIA MEDIACJI I ZAWEZWANIA DO PRÓBY UGODOWEJ NA BIEG TERMINU PRZEDAWNIEŃ

Choć zawezwanie do próby ugodowej nie stanowiło nigdy *verba legis* okoliczności powodującej przerwanie biegu przedawnienia, to jednak – zgodnie z utrwalonym poglądem judykatury, sięgającym jeszcze okresu sprzed wejścia w życie Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁶ – stanowiło jedno ze zdarzeń wywołujących taki skutek⁷. Na ciągłość poglądu judykatury o materialnoprawnym skutku zawezwania do próby ugodowej w postaci przerwania biegu przedawnienia nie wpłynęła okoliczność, iż art. 123 pkt 1 k.c. zawiera w swej treści sformułowanie wskazujące na to, że czynność powodująca przerwanie biegu przedawnienia powinna bezpośrednio zmierzać do dochodzenia, ustalenia, zabezpieczenia lub zaspokojenia roszczenia⁸. Niemniej należy zauważyć, że zagadnienie skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia, jako konsekwencji złożenia wspomnianego wniosku, nie było wolne od kontrowersji, tak w doktrynie, jak i w judykaturze.

Pomimo iż stanowiska te – wobec uchwalonych zmian i w kontekście podjętej tematyki – zyskują charakter głównie historyczny, to jednak wypada je przytoczyć z uwagi na fakt, że stanowiły one znaczący przyczynek dla obranego i zrealizowanego przez ustawodawcę kierunku nowelizacji.

Poglądy o uprawnionym bądź nieuprawnionym wiązaniu z faktem zawezwania do próby ugodowej skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia uzasadniano⁹ w głównej mierze poprzez odniesienie do wykładni użytego w art. 123 pkt 1 k.c. pojęcia i charakteru czynności przedsięwziętej bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Jak wskazuje się w literaturze, wymóg bezpośredniości działania bywa interpretowany różnorodnie, w zależności od przyjętej metody wykładni, która w ocenie niektórych autorów prowadzi do wniosku, że zawezwanie do próby ugodowej w stanie prawnym poprzedzającym nowelizację art. 123 § 1 k.c. było właśnie czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia albo wręcz przeciwnie – nie sposób przypisać jej takiego charakteru. W odniesieniu do pojęcia bezpośredniości Piotr Machnikowski wskazuje, że wymóg bezpośredniości nie oznacza, że dokonanie czynności ma być koniecznym warunkiem osiągnięcia celu określonego w art. 123 § 1 k.c.¹⁰ Z kolei Stanisław Rudnicki zaznacza, że wymóg, aby czynność była podjęta „bezpośrednio w celu” dochodzenia ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia oznaczonego roszcze-

⁶ Zob. np. wyrok SN z dnia 3 czerwca 1964 r., II CR 675/63, Legalis nr 12107, w uzasadnieniu którego Sąd Najwyższy przedstawił pogląd, że złożenie wniosku o przeprowadzenie pojednania stron, podobnie jak złożenie pozwu, jest dochodzeniem roszczenia, co uzasadnia twierdzenie o skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia.

⁷ Zob. np. uchwała SN z dnia 28 czerwca 2006 r., III CZP 42/06, Legalis nr 74980.

⁸ M. Giaro, *Przerwanie biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej*, „Monitor Prawniczy” 2021, nr 19, s. 1035, i wskazana tam literatura.

⁹ W stanie prawnym sprzed 30 czerwca 2022 r.

¹⁰ P. Machnikowski, w: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 311–312.

nia, zakłada jej obiektywną skuteczność rozumianą jako zdolność do osiągnięcia tego celu¹¹. Bogudar Kordasiewicz wskazuje natomiast, że dla spełnienia wymogu „bezpośredniości” czynność winna spełniać łącznie dwie przesłanki. Po pierwsze, jej omięcie w procesie dochodzenia i egzekwowania roszczenia jest niemożliwe. Po drugie zaś, po podjęciu tej czynności, do czasu jej ukończenia, wierzyciel nie ma możliwości kontynuacji postępowania¹². Natomiast zgodnie z poglądem wyrażonym przez Rafała Klimka za spełniającą wymóg bezpośredniości należy uznać tylko taką czynność, która sama i bez potrzeby podejmowania innej czynności umożliwia osiągnięcie tego celu¹³. Wskazuje się także, że przerwanie biegu przedawnienia może być skutkiem jedynie takiej czynności uprawnionego, która jest niezbędną dla realizacji przysługującego mu roszczenia¹⁴. Maksymilian Pazdan, polemizując z poglądami sprowadzającymi się do uznania za przerywające bieg przedawnienia jedynie tych czynności, których podjęcie jest konieczne dla osiągnięcia celów wymienionych w art. 123 § 1 k.c., stwierdza, że stanowisko takie nadmiernie ogranicza zasięg tego przepisu i pozbawia go możliwości spełniania funkcji, które ów przepis winien spełniać¹⁵.

W odniesieniu do wniosku o zawezwanie do próby ugodowej obecne w doktrynie stanowiska dotyczące uznania bądź odmowy jego uznania za czynność, która w myśl art. 123 § 1 pkt 1 k.c. powoduje przerwanie biegu przedawnienia, były podzielone¹⁶. Rozbieżności w powyższym zakresie dało się także zauważyć w orzecznictwie, które pod rządami k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 29 kwietnia 2022 r. zdążyło wypracować kilka stanowisk, w których dokonano oceny materialnoprawnych skutków zawezwania do próby ugodowej. Dominujące pierwotnie stanowisko o niemalże bezwarunkowym przerwaniu biegu przedawnienia na skutek złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej podlegało ewolucji. Ta przejawiała się, w pierwszej kolejności, w ograniczeniu materialnoprawnych skutków wniosku o zawezwanie do próby ugodowej jedynie do wiarygodności, które wprost wynikają z treści złożonego wniosku i które określone zostały co do przedmiotu żądania i wysokości. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 sierpnia 2006 r. (V CSK 238/06), prawidłowe jest zapatrywanie, że pomimo iż wezwanie do próby ugodowej nie musi być sprecyzowane tak ściśle jak pozew, to jednak musi stwarzać podstawy dla ustalenia wysokości roszczenia oraz jego wymagalności¹⁷. Przedstawione stanowisko utrzymało się także w późniejszym orzecznictwie Sądu

¹¹ S. Rudnicki, w: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*, Warszawa 2014, s. 840.

¹² B. Kordasiewicz, w: Z. Radwański, A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 2. Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2019, s. 793.

¹³ R. Klimek, *Dyskusyjne problemy przedawnienia roszczeń*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2006, z. 3, s. 660.

¹⁴ M. Mataczyński, M. Saczywko, w: M. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449¹¹*, Warszawa 2016, s. 754.

¹⁵ M. Pazdan, *Zawezwanie do próby ugodowej jako przyczyna przerwy biegu przedawnienia de lege lata i de lege ferenda*, w: W. Robaczyński, *Czynić postęp w prawie. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Birucie Lewaszkiewicz-Petrykowskiej*, Łódź 2017, s. 102.

¹⁶ Zob. J. Derlatka, *Zawezwanie do próby ugodowej a przerwanie biegu przedawnienia roszczenia*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 6, s. 69–70, i wskazana tam literatura, oraz s. 77.

¹⁷ Wyrok SN z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 238/06, Legalis nr 84030.

Najwyższego¹⁸. Nie budziło wątpliwości judykatury, że pierwszy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej jest czynnością zmierzającą bezpośrednio do celu określonego w art. 123 § 1 k.c. Natomiast w wyroku z 28 stycznia 2016 r. (III CSK 50/15) Sąd Najwyższy wskazał, że kolejne zawezwanie do próby ugodowej może wywołać skutek w postaci przerwania biegu przedawnienia, ale jedynie wtedy, gdy w okolicznościach stanu faktycznego zaistnieje podstawa do oceny, że czynność tę przedsięwzięto bezpośrednio w celu wskazanym w art. 123 §1 pkt 1 k.c.¹⁹ Zaznaczył ponadto, iż brak jest podstaw do formułowania generalizujących ocen, że celem każdego kolejnego zawezwania do próby ugodowej jest jedynie przerwanie biegu przedawnienia, ponieważ nie można także wykluczyć sytuacji, w której okaże się, że bezpośrednim celem przedsięwzięcia także kolejnego zawezwania do próby ugodowej, zbliżonego przecież do wszczęcia mediacji, nie było jednak dochodzenie lub ustalenie albo zaspokojenie lub zabezpieczenie roszczenia. Zauważył jednocześnie, że zawezwanie do próby ugodowej jest czynnością przerywającą bieg przedawnienia, jeżeli stanowczo nie ustalono, że przedsięwzięto ją bezpośrednio w innym niż wskazany w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. celu. W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 stycznia 2017 r. (V CSK 204/16), wskazując, że kolejne zawezwanie do próby ugodowej musi spełniać przesłankę przedsięwzięcia jej w celu określonym w art. 123 § 1 pkt 1 k.c., a przy tym, że nie może stanowić nadużycia prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c.²⁰ Natomiast w wyroku z dnia 27 lipca 2018 r. (V CSK 384/17) zaprezentowano pogląd, zgodnie z którym wystąpienie z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu uzyskania przerwy biegu przedawnienia jako nadużycie uprawnienia procesowego jest czynnością procesową sprzeczną z dobrymi obyczajami²¹.

Tym samym w orzecznictwie opowiedziano się za dopuszczalnością badania tego, czy kierowany do sądu wniosek zmierza bezpośrednio do osiągnięcia celu określonego w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Jednak, jak można wnioskować, dokonano tego bez definitywnego rozstrzygnięcia dwóch kwestii. Po pierwsze, czy ocenie podlegać powinien każdy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, czy jedynie drugi i kolejne²². Po drugie zaś, jeżeli już wniosek taki ma podlegać badaniu, to niejasne jest, według jakich kryteriów. Wprawdzie w wyroku z dnia 12 marca 2020 r. (IV CSK 582/18) Sąd Najwyższy zaznaczył, że wniosek o zawezwanie do próby ugodowej powinien podlegać ocenie zarówno pod względem formalnym, jak

¹⁸ Zob. np. wyrok SN z dnia 25 listopada 2009 r., II CSK 259/09, Legalis nr 304088; wyrok SN z dnia 15 listopada 2012 r. V CSK 515/11, Legalis nr 577259; wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CSK 274/13, Legalis nr 1002398; wyrok SN z dnia 20 lipca 2017 r., I CSK 716/16, Legalis nr 1668807. Zob. także: P. Machnikowski, w: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 10, Legalis/el. 2021, oraz J. Derlatka, *Zawezwanie...*, op. cit., s. 64–66.

¹⁹ Wyrok SN z dnia 28 stycznia 2016 r., III CSK 50/15, Legalis nr 1405128. Zaprezentowane w wyroku stanowisko Sąd Najwyższy powtórzył także w wyroku z dnia 19 lutego 2016 r., V CSK 365/15, Legalis nr 1460954.

²⁰ Wyrok SN z dnia 10 stycznia 2017 r., V CSK 204/16, Legalis nr 1580571.

²¹ Wyrok SN z dnia 27 lipca 2018 r., V CSK 384/17, Legalis nr 1808565.

²² Zob. A. Szlęzak, *Próba ugodowa...*, op. cit., s. 22, gdzie autor opowiada się za koniecznością przeprowadzenia dowodu działania przez wzywającego bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia w odniesieniu do wszystkich wniosków o zawezwanie do próby ugodowej, nie zaś jedynie drugiego (i kolejnych).

i pod kątem dopuszczalności, to jednak kryteria oceny pod kątem dopuszczalności wydają się dalece nieostre jako odnoszące się do klauzuli generalnej sprzeczności z dobrymi obyczajami²³.

W jednym z ostatnich orzeczeń Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 17 czerwca 2021 r., II CSKP 104/21) skład orzekający z kolei powrócił do pierwotnego stanowiska judykatury, zgodnie z którym każde zawezwanie do próby ugodowej stanowi czynność powodującą przerwanie biegu przedawnienia. W uzasadnieniu swego stanowiska wskazał, że prawidłowa wykładnia art. 123 § 1 pkt 1 prowadzi do wniosku, że kwalifikacja określonej czynności jako „przedsięwziętej bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia” ma charakter generalny i odnosi się do „każdej czynności przed sądem” należącej do tej samej kategorii²⁴.

Stanowiska judykatury, w których uzależniano materialnoprawny skutek zawezwania do próby ugodowej w postaci przerwania biegu przedawnienia od motywacji podmiotu kierującego wnioskiem o wszczęcie pojednania pojednawczego, należy ocenić krytycznie. Po pierwsze, kryteria oceny motywacji wnioskodawcy zostały przedstawione w orzecznictwie dalece niejednoznacznie. Po drugie, brak jest obiektywnych przesłanek pozwalających na bezsprzeczne i pozbawione wątpliwości udowodnienie celów, dla jakich wnioski zostały złożone. Nie sposób bowiem dokonać rzetelnej analizy celów, jakim przyświeca złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie na podstawie jego treści oraz ewentualnego pisemnego stanowiska zaprezentowanego przez przeciwnika. Wypada także wskazać, że w obecnym stanie prawnym wnioski o zawezwanie w myśl art. 185 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego²⁵ (w brzmieniu nadanym Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw) winien zawierać zwięzłe oznaczenie sprawy i przedstawiać propozycje ugodowe. Już sama okoliczność, iż ustawodawca nakłada na wnioskodawcę obowiązek zawarcia we wniosku propozycji ugodowych, powoduje, że cel w postaci ugody winien *explicite* wynikać z treści wezwania, to zaś znacząco eliminuje możliwość stwierdzenia, że wniosek ten zmierza wyłącznie do osiągnięcia celu w postaci przerwy biegu przedawnienia.

²³ Wyrok SN z dnia 12 marca 2020 r., IV CSK 582/18, Legalis nr 2534615. Zob. także: F. Zedler, *Zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2018 r.*, V CSK 384/17, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 6, s. 13.

²⁴ Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2021 r., II CSKP 104/21, Legalis nr 2599997. Warto wspomnieć, że brak jednolitego orzecznictwa oraz wyłaniające się na gruncie problematyki zawezwania do próby ugodowej wątpliwości skłoniły Sąd Najwyższy (w sprawie IV CSK 107/20) do przedstawienia powiększonemu składowi tego sądu do rozstrzygnięcia następujących zagadnień prawnych. Po pierwsze: „Czy zawezwanie do próby ugodowej może przerwać bieg przedawnienia roszczenia, a jeśli tak, czy przerwa biegu przedawnienia zależy od tego, czy wierzyciel, mając na względzie zachowanie dłużnika, mógł rozsądnie ocenić, że postępowanie pojednawcze doprowadzi do zawarcia ugody?”. Po drugie zaś: „Czy jeżeli zawezwanie do próby ugodowej spowodowało przeprowadzenie postępowania pojednawczego, w postępowaniu rozpoznawczym dopuszczalne jest ustalenie, że nie przerwało ono biegu przedawnienia roszczenia?”. Zagadnienia te na chwilę obecną nadal oczekują na rozstrzygnięcie.

²⁵ Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r., t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805, dalej jako: k.p.c.

Z prezentowanymi stanowiskami można się oczywiście zgodzić w warstwie aksjologicznej, tym bardziej że w debacie nad charakterem czynności zawezwania do próby ugodowej i jej materialnoprawnymi skutkami trafnie zwracano uwagę na motywy przyświecające wierzycielom przy składaniu wniosków o zawezwanie do próby ugodowej. Zasadnie wskazywano, że głównym, o ile nie wyłącznym, celem zawezwania może być osiągnięcie korzyści w postaci przerwania biegu przedawnienia²⁶. To zaś, przy uwzględnieniu możliwości ponawiania wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, tworzy dla wierzyciela sprawne narzędzie służące odwlekaniu chwili przedawnienia przysługującego mu roszczenia²⁷.

Ten ostatni aspekt, wskazujący na używanie albo wręcz nadużywanie instytucji zawezwania do próby ugodowej przez wierzycieli jedynie w celu osiągnięcia skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia, ostatecznie skłonił ustawodawcę do pozbawienia takiego wniosku daleko idącego i niekorzystnego z punktu widzenia dłużników skutku w postaci przerwy biegu przedawnienia²⁸. Te same motywy projektodawca wskazał w odniesieniu do mediacji, przy czym trudno zgodzić się ze stwierdzeniem, jakoby wszczęcie mediacji, w odróżnieniu do zawezwania do próby ugodowej, było w praktyce używanie czy wręcz nadużywane przez wierzycieli w celu uzyskania przerwy biegu przedawnienia. Obawy takie sygnalizował jednak Rafał Morek²⁹, i choć nie można odmówić im potencjalnej zasadności, to jednak praktyka dowodzi, że dla osiągnięcia skutku w postaci przerwy biegu przedawnienia zdecydowanie częściej wykorzystywany był wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, w szczególności w czasie, w którym obowiązująca opłata sądowa od wniosku kształtowała się na relatywnie symbolicznym poziomie³⁰.

Mając na uwadze wprowadzone zmiany i ich skutek w postaci zawieszenia biegu przedawnienia, konieczne jest dokonanie analizy uchwalonych rozwiązań w kontekście ich praktycznych ram zastosowania. Te przejawiają się w ustaleniu zarówno początkowego, jak i końcowego momentu wyznaczającego okres zawieszenia biegu przedawnienia. Oba momenty mają istotne znaczenie z punktu widze-

²⁶ Zob. A. Szlęzak, *Czy zawezwanie...*, op. cit., s. 7; idem, *Próba ugodowa jako przerywająca termin przedawnienia*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 11–12, s. 20 i 27.

²⁷ Por. idem, *Czy zawezwanie...*, op. cit., s. 7.

²⁸ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego, druk nr 1344, s. 3, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/2CA-9B3E5A474682EC125870400399EFD/%24File/1344.pdf> (dostęp: 19.03.2022).

²⁹ R. Morek, *Wszczęcie mediacji a bieg terminu przedawnienia roszczeń – zarys problematyki na tle prawnoporównawczym*, w: *Arbitraż i mediacja. Praktyczne aspekty stosowania przepisów*, Rzeszów 2007, s. 217.

³⁰ Obowiązująca aktualnie opłata sądowa od wniosku o zawezwanie do próby ugodowej wynosi 1/5 części opłaty sądowej właściwej dla całego roszczenia objętego wnioskiem (art. 19 ust. 3 pkt 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – w brzmieniu obowiązującym od dnia 21 sierpnia 2019 r.). Do dnia wejścia w życie nowelizacji przepisów wspomnianej ustawy w odniesieniu do zawezwania do próby ugodowej, opłata od wniosku (wówczas: o wszczęcie postępowania pojednawczego) wynosiła 40 zł albo 300 zł (w zależności od tego, czy wartość przedmiotu sporu przekraczała, czy też nie kwotę 10 000 zł). Z całą pewnością można stwierdzić, że zmiana przepisów w zakresie opłaty od wniosku, która aktualnie może sięgać kwoty 40 000 zł, skutecznie pozbawiało zawezwanie do próby ugodowej jego dotychczasowej atrakcyjności, przejawiającej się w skutku w postaci przerwy biegu przedawnienia.

nia omawianej regulacji, albowiem wyznaczają okres, o jaki wydłużeniu podlegać będzie termin przedawnienia.

Zmiany przepisów wynikające z omawianej nowelizacji nie budzą wątpliwości w odniesieniu do ustalenia okresu, na jaki zawieszeniu ulega termin przedawnienia w wypadku postępowania pojednawczego wszczętego na skutek złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej. Dla skutecznego zainicjowania postępowania pojednawczego niezbędne jest wniesienie do sądu pisma procesowego, które poza spełnieniem wymogów formalnych i fiskalnych przewidzianych dla pism procesowych³¹ powinno zawierać zwięzłe oznaczenie sprawy, a także przedstawiać propozycje ugodowe (art. 185 § 1¹ k.p.c.)³². Moment początkowy zawieszenia biegu przedawnienia wyznaczać będzie zatem chwila skutecznego wniesienia pisma procesowego do sądu bądź nadania go w formie przesyłki poleconej.

Z kolei moment zakończenia zawieszenia biegu przedawnienia wiązać należy z dniem, w którym doszło do przeprowadzenia posiedzenia pojednawczego wywołanego wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej. W konsekwencji okres, na jaki zawieszeniu ulegnie termin przedawnienia, wyznaczać będzie czas uzależniony od szybkości działania sądu, do którego skierowano wniosek o zawezwanie, i od dostępności terminów, które mogą zostać wyznaczone na posiedzenie pojednawcze. W przypadku, w którym przeprowadzone posiedzenie pojednawcze doprowadzi do zawarcia ugody, skutki zawieszenia biegu przedawnienia pozostaną aktualne wyłącznie w zakresie, jaki wykracza poza stosunek prawny ukształtowany zawartą ugodą. Ta bowiem nie zawsze musi skutkować całkowitym uregulowaniem wzajemnych praw i obowiązków stron oraz uchynieniem istniejącego sporu. Natomiast w sytuacji, w której nie dojdzie do zawarcia ugody w postępowaniu pojednawczym wszczętym na skutek wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, zawieszenie biegu przedawnienia trwać będzie do dnia stwierdzenia przez przewodniczącego składu prowadzącego postępowanie pojednawcze, że do ugody nie doszło.

Przechodząc natomiast do analizy wpływu znowelizowanych przepisów na postępowanie mediacyjne, rozpocząć należy od wskazania, że z oczywistych względów znowelizowany przepis art. 121 k.c. dotyczy wyłącznie mediacji pozasadowej,

³¹ M. Sychowicz, J. Derlatka, w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–205*, s. 1178–1179; E. Stefańska, w: M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 1 (art. 1–505³⁷)*, Warszawa 2011, s. 390–391; R. Schmidt, *Postępowanie pojednawcze*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2010, nr 2 (10), s. 100–103.

³² Ostatni z wymienionych wymogów formalnych wprowadzony został na mocy Ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469). Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy, wprowadzenie dodatkowego wymogu, nieznanego wcześniej ustawie, miało na celu ograniczenie nadużywania instytucji zawezwania do próby ugodowej jako zmierzającej głównie do przerwania biegu przedawnienia. W ocenie projektodawcy zawarcie we wniosku propozycji ugodowych miało zwiększyć szansę na zawarcie ugody, albowiem już z treści wniosku wynikać mają intencje wzywającego wyrażające się w gotowości poczynienia określonych ustępstw. Zob. uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw ustawy Kodeks postępowania cywilnego, druk nr 3137, s. 170, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/166CCC44490F3965C1258384003CD40A/%24File/3137.pdf> (dostęp: 19.03.2022). Zob. także: J. Gudowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Orzecznictwo. Piśmiennictwo. Tom II*, Warszawa 2020, s. 389.

która następuje przed wytoczeniem powództwa³³. Wytoczenie powództwa stanowi bowiem bezsprzecznie czynność bezpośrednio zmierzającą do dochodzenia roszczenia, a zatem – wobec treści art. 123 pkt 1 k.c. – przerywa bieg przedawnienia. Tym samym skierowanie stron do mediacji w toku postępowania rozpoznawczego pozostaje bez wpływu na bieg przedawnienia, albowiem ten został już przerwany z chwilą skutecznego wytoczenia powództwa³⁴. Z tych względów mediacja wszczęta na mocy postanowienia sądu pozostaje poza tematem niniejszego artykułu, zaś dalsze rozważania ograniczać się będą do mediacji pozasądowej.

Mediacja pozasądowa może być prowadzona na podstawie umowy o mediację, która poza tradycyjnym trybem może być także zawarta poprzez wyrażenie przez stronę zgody na mediację, gdy druga strona złożyła wniosek o przeprowadzenie mediacji (art. 183¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 183⁶ § 1 k.p.c.)³⁵. Z treści artykułu 183⁶ § 1 k.p.c. wynika, że wszczęcie mediacji następuje z chwilą doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji wraz z dowodem doręczenia odpisu wniosku drugiej stronie. W tym miejscu należy odróżnić moment wszczęcia mediacji na podstawie uprzednio zawartej umowy od momentu wszczęcia mediacji między podmiotami, które takiej umowy nie zawierały.

W pierwszym przypadku, wszczęcie mediacji należy łączyć z chwilą doręczenia wniosku mediatorowi. Następcza odmowa udziału w mediacji wyrażona przez drugą stronę nie będzie niweczyć skutków, jakie ustawa wiąże ze wszczęciem mediacji³⁶. W drugim ze wskazanych przypadków zawarcia umowy o mediację, moment jej wszczęcia uzależniony jest od wyrażenia zgody przez drugą stronę (art. 183⁶ § 2 pkt 4 k.p.c.).

W obu przypadkach ustalenie momentu, w którym dochodzi do wszczęcia mediacji, a tym samym początku okresu zawieszenia biegu przedawnienia, może rodzić trudności. W odniesieniu do mediacji realizowanej w wyniku uprzednio zawartej umowy o mediację obecne są w doktrynie dwa stanowiska odmiennie określające chwilę wszczęcia mediacji. Różnica pomiędzy nimi zasadza się na kwestii dopuszczalności stosowania do wniosku o przeprowadzenie mediacji przepisów postępowania cywilnego regulujących zagadnienie doręczeń.

Zgodnie z dominującym w doktrynie poglądem momentem wszczęcia mediacji będzie złożenie wniosku o jej przeprowadzenie w sposób spełniający ogólne reguły odnoszące się do momentu złożenia oświadczenia woli (art. 61 § 1 k.c.)³⁷. Stanowisko to wyklucza zatem dopuszczalność stosowania reguły, zgodnie z którą

³³ P. Sobolewski, w: K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Przepisy Wprowadzające* (art. 1–LXV PWKC). Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe (art. 1–352), Warszawa 2013, s. 916; E. Stefańska, w: M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego...*, op. cit., s. 379.

³⁴ J. Kuźmicka-Sulikowska, *Przerwanie biegu przedawnienia roszczeń przez wszczęcie mediacji*, „Ruch Prawniczy, Socjologiczny i Ekonomiczny” 2016, z. 2, s. 135.

³⁵ Szerzej: M. Macyszyn, M. Śledzikowski, *Umowa o mediację w prawie polskim – wybrane aspekty*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2015, nr 3 (31), s. 7.

³⁶ R. Morek, A. Budniak-Rogała, E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, art. 183⁶, Legalis/el. 2019; K. Markiewicz, w: A. Torbus (red.), *Mediacja w sporach gospodarczych. Praktyka – teoria – perspektywy*, Warszawa 2015, s. 257.

³⁷ A. Orzeł-Jakubowska, w: P. Rylski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, art. 183⁶, Legalis/el. 2022, i wskazana tam literatura.

nadanie pisma inicjującego postępowanie w formie przesyłki poleconej tożsame jest z jego wniesieniem. Z kolei zgodnie z drugim z prezentowanych w piśmiennictwie poglądów, dla określenia chwili wszczęcia mediacji powinno być wystarczające wykazanie, że przesyłka zawierająca wniosek o przeprowadzenie mediacji została nadana w formie listu poleconego, co może być uzasadnione faktem, iż wobec braku szczególnej regulacji, do wniosku o przeprowadzenie mediacji winno się stosować przepisy art. 131–147 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.³⁸

Bardziej przekonujący wydaje się pogląd dominujący, wykluczający stosowanie przepisów o doręczeniach w postępowaniu cywilnym do wniosku (i jego odpisu) o przeprowadzenie mediacji pozasądowej. Ta bowiem, pomimo jej uregulowania w przepisach k.p.c., nie stanowi elementu procedury cywilnej i nie toczy się z udziałem sądu (w przeciwieństwie do postępowania pojednawczego). Należy zatem zwrócić uwagę na to, że w odniesieniu do doręczenia wniosku o wszczęcie mediacji, skutek doręczenia nastąpi nie z chwilą nadania wniosku w formie przesyłki poleconej, ale dopiero z chwilą fizycznego dotarcia przesyłki zawierającej wniosek o wszczęcie mediacji do mediatora³⁹. Data doręczenia mediatorowi wniosku stanowić będzie jednocześnie datę początkową okresu zawieszenia biegu przedawnienia.

Z kolei w przypadku, w którym strony nie zawarły uprzednio⁴⁰ umowy o mediację, jej wszczęcie – jak już wskazano – uzależnione jest nie tylko od złożenia wniosku spełniającego określone przepisami wymogi, ale także od wyrażenia przez drugą stronę zgody. Jednocześnie ustawa nie określa terminu na wyrażenie zgody przez drugą stronę, co powoduje kolejną trudność w ustaleniu początkowej chwili wszczęcia mediacji, a tym samym zawieszenia biegu przedawnienia. Należy przyjąć, że w omawianym przypadku, skutek w postaci wszczęcia mediacji nastąpi dopiero z chwilą wyrażenia zgody na mediację. Bez znaczenia pozostaje to, czy oświadczenie o wyrażeniu zgody złożone zostanie mediatorowi, czy drugiej stronie. Bardziej istotne, z punktu widzenia skutku w postaci zawieszenia biegu przedawnienia i interesu wierzyciela, jest to, aby oświadczenie drugiej strony złożone i utrwalone zostało w sposób pozwalający na określenie daty jego złożenia.

W tym miejscu podkreślenia wymaga fakt, że brak jednolitości poglądów doktryny, idący w parze z niejednoznacznością przepisów regulujących omawianą kwestię, negatywnie rzutuje na atrakcyjność mediacji w odniesieniu do jej materialnoprawnych skutków polegających na zawieszeniu biegu przedawnienia. Skutki wszczęcia mediacji są na tyle istotne z punktu widzenia jego materialnoprawnych skutków, że wymagają takiej regulacji, która pozwoli na precyzyjne określenie okresu, o jaki wydłużeniu podlegać będzie termin przedawnienia. Obecne rozwiązania nie dają takiej możliwości. W przypadku, w którym istotne dla wszczęcia mediacji pozasądowej czynności, takie jak doręczenie wniosku oraz odpisu wniosku o wszczęcie mediacji nie podlegają regułom odnoszącym się do pism procesowych w zakresie ich doręczenia, to na wierzycielu spoczywać będzie ciężar udowod-

³⁸ Ibidem.

³⁹ Podkreślenia wymaga, że skutek ten nastąpi jedynie w przypadku doręczenia wniosku mediatorowi, nie zaś ośrodkowi mediacyjnemu. Szerzej: K. Markiewicz, w: A. Torbus (red.), *Mediacja w sporach gospodarczych...*, op. cit., s. 258–259.

⁴⁰ Czyli przed złożeniem wniosku o przeprowadzenie mediacji.

nienia faktu, że zarówno wniosek, jak i jego odpis dotarły do adresatów w taki sposób, że mogli zapoznać się z jego treścią (art. 61 § 1 zd. 1 k.c.). Można zatem wyobrazić sobie sytuację, w której odpis wniosku o wszczęcie mediacji skierowany zostanie na jedyny znany wierzycielowi adres dłużnika, który jednak nie jest już aktualny wobec nieznanego wierzycielowi miejsca zamieszkania przez dłużnika. Okoliczność taka (zmiana adresu) będzie łatwa do wykazania przez dłużnika, a jednocześnie skutkować może zaprzepaszczaniem skutków, jakie ustawa wiąże ze wszczęciem mediacji.

Jako problematyczna jawi się także kwestia ustalenia końcowego momentu trwania mediacji pozasądowej. *De lege lata* brak jest bowiem wyraźnej regulacji określającej jej moment graniczny. Z całą pewnością o zakończeniu mediacji pozasądowej można mówić w każdym przypadku, gdy mediator, zgodnie z treścią art. 183¹² § 1 k.p.c., sporządzi protokół z przebiegu mediacji, w którym wskazany będzie wynik mediacji. Data sporządzenia protokołu stwierdzającego, że mediacja nie zakończyła się rozwiązaniem sporu (zawarciem ugody), może stanowić jednocześnie datę końcową okresu zawieszenia biegu przedawnienia. Możliwa jest jednak sytuacja, w której w toku mediacji obu stronom wiadome jest już, że mediacja nie doprowadzi do zawarcia ugody wobec braku możliwości osiągnięcia porozumienia, co powoduje wycofanie się przez nie z mediacji, zaś protokół z przebiegu mediacji nie jest od razu sporządzany przez mediatora. Chwila wycofania się przez jedną albo obie strony z mediacji może być utożsamiana z zakończeniem mediacji, jednak utrudnione będzie w takim przypadku precyzyjne wykazanie (udowodnienie) momentu jej zakończenia⁴¹. Z tych względów zasadne jest łączenie chwili zakończenia mediacji z chwilą sporządzenia przez mediatora protokołu. Data sporządzenia protokołu winna być w tym wypadku rozstrzygająca⁴².

Wypada zauważyć, że już w stanie prawnym sprzed uchwalenia omawianej zmiany przepisów, w którym wszczęcie mediacji wywoływało skutek w postaci przerwania biegu przedawnienia, ustawodawca zapewnił rozwiązania, które pozwalały na zachowanie skutków przewidzianych dla wszczęcia mediacji w sytuacji, w jakiej pomimo podjętej inicjatywy jej wszczęcia, nie doszło do niej

⁴¹ W szczególności rozważać można, czy przez zakończenie mediacji należy rozumieć chwilę złożenia oświadczenia o wycofaniu się z mediacji drugiej stronie, mediatorowi, czy też obu tym podmiotom. Problemатyczne będzie także ustalenie chwili zakończenia (niepomyślnego) mediacji w przypadku, gdy jedna ze stron, pomimo zawarcia umowy o mediację, albo wyrażenia zgody na jej prowadzenie, pozostaje następnie całkowicie bierna w toku mediacji (np. nie odbiera korespondencji, nie stawia się na spotkania mediacyjne itp.).

⁴² Podobnie: T. Cyrol, D. Fuchs, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, art. 183⁶, Legalis/el. 2022; R. Morek, A. Budniak-Rogala, E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, art. 183⁶, Legalis/el. 2019, oraz M. Sychowicz, M. Rejda, w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, art. 183⁶, Legalis/el. 2019. Można także zastanawiać się nad utożsamianiem daty zakończenia mediacji nie tyle z datą sporządzenia protokołu przez mediatora, ile z datą doręczenia jego odpisu stronom w wykonaniu obowiązku wynikającego z art. 183¹² § 3 k.p.c. Wydaje się jednak, że taka interpretacja jest zbędna, a nawet niepotrzebnie komplikująca omawiane zagadnienie. Data sporządzenia protokołu (widniejąca na protokole) jest łatwiejsza i „pewniejsza” do ustalenia od daty doręczenia odpisu protokołu stronom.

z określonych przyczyn, uwzględnionych w treści art. 183⁶ § 2 k.p.c.⁴³ Stanowi on, że mediacja nie zostaje wszczęta pomimo doręczenia wniosku o jej wszczęcie w czterech, enumeratywnie określonych przypadkach, czyli gdy:

1. stały mediator, w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu wniosku o przeprowadzenie mediacji, odmówił przeprowadzenia mediacji;
2. strony zawarły umowę o mediację, w której wskazano jako mediatora osobę niebędącą stałym mediatorem, a osoba ta, w terminie tygodnia od dnia doręczenia jej wniosku o przeprowadzenie mediacji, odmówiła przeprowadzenia mediacji;
3. strony zawarły umowę o mediację bez wskazania mediatora i osoba, do której strona zwróciła się o przeprowadzenie mediacji, w terminie tygodnia od dnia doręczenia jej wniosku o przeprowadzenie mediacji nie wyraziła zgody na przeprowadzenie mediacji, albo druga strona w terminie tygodnia nie wyraziła zgody na osobę mediatora;
4. strony nie zawarły umowy o mediację, a druga strona nie wyraziła zgody na mediację.

Od chwili wejścia w życie omawianych zmian⁴⁴ przepis art. 183⁶ § 3 k.p.c. stanowi, że we wskazanych wyżej przypadkach możliwe jest zachowanie skutków przewidzianych dla (*verba legis*) czasu trwania mediacji⁴⁵. Warunkiem stawianym przez ustawę jest wytoczenie powództwa o roszczenie, które było objęte wnioskiem o przeprowadzenie mediacji. Termin przewidziany na wytoczenie powództwa wynosi trzy miesiące od dnia: 1) w którym mediator lub druga strona złożyli oświadczenie powodujące, że mediacja nie została wszczęta albo 2) następnego [dnia – przyp. aut.] po upływie tygodnia od dnia doręczenia wniosku o przeprowadzenie mediacji, gdy mediator lub druga strona nie złożyli oświadczenia powodującego, że mediacja nie została wszczęta. Należy zaznaczyć, że dotychczas w przypadku, w którym strony nie zawarły umowy o mediację, a druga strona nie wyraziła zgody na jej przeprowadzenie, ustawa nie przewidywała fikcji jej wszczęcia, a zatem w takim przypadku zastosowania nie znajdował art. 183⁶ § 3 k.p.c. Dla obliczenia przewidzianych w nim terminów na wytoczenie powództwa kluczowe były zdarzenia odnoszące się jedynie do przypadków wskazanych w art. 183⁶ § 2 pkt 1–3 k.p.c., które *expressis verbis* przewidują tygodniowy termin na złożenie przez mediatora i drugą stronę oświadczenia o odmowie bądź niewyrażeniu zgody na przeprowadzenie mediacji. W zmienionym stanie prawnym fikcja wszczęcia mediacji dotyczy wszystkich przypadków wynikających z treści art. 183⁶ § 2 k.p.c., w tym tego dotyczącego sytuacji, w której strony nie zawierały umowy o mediację, a po złożeniu wniosku o jej przeprowadzenie druga strona nie wyraziła zgody na jej

⁴³ Zob. np. J. Kuźmicka-Sulikowska, *Przerwanie biegu przedawnienia...*, op. cit., s. 127; N. Rycko, w: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna cz. 2 (art. 56–125)...*, op. cit., s. 976; P. Machnikowski, w: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 317; M. Drabik, w: T. Szancitłło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–505³⁹*, Warszawa 2019, s. 676; J. Mucha, *Wpływ wszczęcia mediacji pozasądowej na bieg terminu przedawnienia*, w: K. Knoppek, J. Mucha (red.), *Wybrane problemy prawa materialnego i procesowego. Teoria i praktyka. Tom III*, Poznań 2015, s. 213.

⁴⁴ 30.06.2022.

⁴⁵ Czyli zawieszenie biegu przedawnienia.

wszczęcie⁴⁶. Trzeba jednak zauważyć, że przewidujący omawiany przypadek przepis art. 183⁶ § 2 pkt 4 k.p.c. nie określa terminu, w jakim druga strona powinna złożyć oświadczenie w przedmiocie zgody na wszczęcie mediacji. Wydaje się zatem, że powstała luka może być wypełniona poprzez analogię z art. 183⁶ § 3 pkt 2 k.p.c., który przewiduje rozpoczęcie biegu terminu na wytoczenie powództwa od dnia następnego po upływie tygodnia od doręczenia wniosku o przeprowadzenie mediacji, gdy mediator lub druga strona nie złożyli oświadczenia o odmowie, bądź braku zgody na wszczęcie mediacji.

2. ZAGADNIENIA INTERTEMPORALNE

W uzupełnieniu czynionych rozważań nie można pominąć zagadnień o charakterze intertemporalnym. Ustawodawca uregulował bowiem kwestię stosowania znowelizowanych przepisów do stanów faktycznych, zaistniałych przed wejściem w życie omawianych zmian. Jako istotne z punktu widzenia obranej w niniejszym artykule tematyki jawią się przepisy zawarte w art. 8 oraz art. 9 ustawy zmieniającej.

Pierwszy z wymienionych artykułów reguluje kwestię stosowania znowelizowanych przepisów do mediacji oraz do postępowań pojednawczych wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej. Stanowi on, że do mediacji oraz postępowania pojednawczego, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe. Co za tym idzie, spowodowanie wszczęcia mediacji przed dniem 30 czerwca 2022 r. wiązać się będzie z wywołaniem skutku w postaci przerwy biegu terminu przedawnienia roszczenia objętego wnioskiem o wszczęcie mediacji. Zastosowanie będzie miał w tym przypadku art. 123 k.c. w jego dotychczasowym brzmieniu. Jeżeli postępowanie mediacyjne nie doprowadzi do ugodowego załatwienia sporu, to od chwili jego zakończenia termin przedawnienia rozpocznie swój bieg na nowo (art. 124 § 2 k.c.)⁴⁷. *A contrario* wszczęcie postępowania mediacyjnego po dniu 29 czerwca 2022 r. skutkować będzie jedynie zawieszeniem biegu terminu przedawnienia⁴⁸.

Drugi z zaszyfrowanych przepisów przejściowych (art. 9) ogranicza natomiast stosowanie znowelizowanych przepisów do umów, które zostały zawarte po wejściu w życie ustawy zmieniającej („Do umów zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe”). Interesujące stanowisko w odniesieniu do tego przepisu zajął Przemysław Sobolewski, wskazując, że ze względu na jego dyspozycję, nakazującą stosowanie do umów zawartych przed wejściem w życie znowelizowanej ustawy przepisów dotychczasowych, wniosek o zawezwanie do próby ugodowej może skutkować przerwaniem biegu przedawnienia, jeżeli dotyczy umowy zawartej przed dniem 30 czerwca 2022 r.⁴⁹ W ocenie autora

⁴⁶ Odmienne: R. Strugała, w: P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy księgi I KC. Tom I. Komentarz, art. 123*, Legalis/el. 2022.

⁴⁷ Zob. T. Cyrol, D. Fuchs, *Kodeks postępowania cywilnego...*, op. cit.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ P. Sobolewski, w: K. Osajda (red. serii), W. Borysiak (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz, art. 123*, Legalis/el. 2022.

niniejszego tekstu zaprezentowany wniosek jest nieprzekonujący. Z przebiegu prac nad ustawą zmieniającą nie sposób wyciągnąć wniosku, aby *ratio legis* uregulowania wynikającego z jej art. 9 polegało na zachowaniu skutków w postaci przerwania biegu przedawnienia w odniesieniu do roszczeń objętych umowami, które zawarte zostały przed wejściem w życie noweli. Wydaje się, że zaprezentowana przez autora wykładnia artykułu ma charakter rozszerzający, co w omawianym przypadku jest nieuprawnione jako zbyt daleko idące. Sięgając do wykładni celowościowej, należy wskazać, że ustawodawca przewidział zasadę stosowania ustawy zmienianej w odniesieniu do umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej w odniesieniu do tych umów, które mieszczą się w zakresie regulacji wynikającej z art. 388 k.c. (wyzysk). Wniosek taki wyprowadzić można z samej treści uzasadnienia projektu ustawy, w którym zaproponowano, aby przepisy znowelizowanego art. 388 Kodeksu cywilnego stosować do umów zawartych po dniu wejścia w życie ustawy nowelizującej, co pozwoli wszystkim stronom stosunków prawnych na odpowiednie przygotowanie, w szczególności w zakresie badania poziomu rozeznania co do celowości i skutków zawarcia danej umowy oraz rażącej dysproporcji świadczeń⁵⁰.

PODSUMOWANIE

Zmiany w przepisach będących przedmiotem niniejszego opracowania zasadniczo zasługują na pozytywną ocenę. Wypada zaakceptować wprowadzoną zmianę w zakresie odnoszącym się do materialnoprawnych skutków złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej w postaci zawieszenia, a nie, jak dotychczas, przerwania biegu przedawnienia. Zawezwanie do próby ugodowej, jak sama nazwa wskazuje, powinno mieć na celu podjęcie próby koncyliacyjnego zakończenia sporu istniejącego pomiędzy stronami danego stosunku prawnego. Cel w postaci doprowadzenia do ugodowego uregulowania wzajemnych praw i obowiązków stron powinien być rozumiany w sposób wąski, a zatem ograniczający się do celów przyświecających podjętej próbie ugodowej. Wiązanie ze złożeniem wniosku o zawezwanie do próby ugodowej daleko idącego skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia nie zasługuje na aprobatę i w tym zakresie zgodzić się należy z prezentowanym w literaturze stanowiskiem, że wniosek taki winien służyć pozaprocesowemu rozwiązywaniu sporów, nie zaś takim celem, które z samym uzyskaniem świadczenia mają dość odległy związek⁵¹.

Jednocześnie nie powinno umykać uwadze, że w wypadku realizacji inicjatywy ugodowego załatwienia sporu istniejącego pomiędzy stronami istnieje możliwość upływu biegu przedawnienia w trakcie działań wynikających z podjętych akcji koncyliacyjnych. Nie można zatem nie zauważyć, że postulowany od lat model pozasądowego załatwiania sporów, dla wzmocnienia jego atrakcyjności, nie powinien wiązać się z ryzykiem utraty skutecznej możliwości dochodzenia roszczeń, która może zostać zaprzepaszczona, w sytuacji, w której w trakcie próby ugodowej

⁵⁰ Zob. Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego, druk nr 1344, s. 3, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/2CA9B3E5A474682EC125870400399EFD/%24File/1344.pdf> (dostęp: 31.08.2022).

⁵¹ A. Szlęzak, *Próba ugodowa...*, op. cit., s. 27–28.

doszłoby do zakończenia biegu terminu przedawnienia. Tym samym zasadne było uregulowanie sytuacji wierzyciela podejmującego akcję koncyliacyjną w taki sposób, aby jego wola pozasądowego rozwiązania sporu nie wiązała się z ryzykiem utraty możliwości realizacji przysługujących mu praw podmiotowych na drodze procesu, jeżeli próba pozaprocesowego zakończenia sporu nie przyniesie oczekiwanych rezultatów. Dostatecznym środkiem dla zabezpieczenia praw wspomnianego podmiotu jest związanie z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej jedynie skutku w postaci zawieszenia biegu przedawnienia⁵².

Powyższe uwagi można z powodzeniem przenieść na grunt mediacji, której wszczęcie – w myśl znowelizowanych przepisów Kodeksu cywilnego – skutkować ma zawieszeniem biegu przedawnienia. Jak wskazywano w literaturze, wiązanie ze wszczęciem mediacji skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia nie wpływa korzystnie na ocenę atrakcyjności tego narzędzia, w szczególności z punktu widzenia dłużnika. Skoro bowiem zgoda dłużnika na udział w postępowaniu wywołanym wnioskiem o przeprowadzenie mediacji może prowadzić do pogorszenia jego sytuacji, a jednocześnie wzmocnienia pozycji wierzyciela, to okoliczność ta może stanowić wystarczającą dla dłużnika motywację dla odmowy wzięcia udziału w mediacji⁵³.

Analiza rozwiązań wprowadzonych przez ustawodawcę w odniesieniu do materialnoprawnych skutków złożenia wniosku o przeprowadzenie mediacji prowadzi do wniosku, że nie są one rozwiązaniami kompletnymi. Brak kompletności przejawia się w tym, że omawiana regulacja nie pozwala na precyzyjne ustalenie ani początku, ani końca mediacji, a także początkowego momentu, od którego liczony jest trzymiesięczny termin na wytoczenie powództwa, w sytuacji, w której nie doszło do wszczęcia mediacji pomimo złożenia wniosku o jej przeprowadzenie. Tym samym może skutkować pozostawieniem przez strony danego stosunku prawnego w stanie niepewności w odniesieniu do biegu przedawnienia.

De lege ferenda należy postulować wprowadzenie przez ustawodawcę wyraźnego uregulowania, z którego wynikać będzie, że nadanie w formie przesyłki poczonej wniosku o przeprowadzenie mediacji oraz jego odpisu jest równoznaczne z jego doręczeniem. Rozwiązanie takie rozwieje wątpliwości w odniesieniu do momentu wszczęcia mediacji, a tym samym momentu początkowego zawieszenia biegu przedawnienia. Wydaje się także, że zdecydowanie lepszym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą wszczęcie mediacji następowaloby w każdym przypadku doręczenia (nadania) mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji. Rozwiązanie takie spowodowałoby, że zbędne byłoby stosowanie konstrukcji fikcji wszczęcia mediacji w przypadkach, o których mowa w art. 183¹ § 2 k.p.c. Jak już bowiem wskazano, jej stosowanie jest *de lege lata* problematyczne.

⁵² Zob. F. Zedler, *Zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu...*, op. cit., s. 15; J. Kuźmicka-Sulikowska, *Idea przedawnienia i jej realizacja w polskim kodeksie cywilnym*, Wrocław 2015, s. 427; B. Kordasiewicz, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 2, 2008, Nb 161c, s. 666.

⁵³ Na omawiane zagadnienie zwracano uwagę w literaturze, np. P. Sobolewski, w: K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, art. 123, Nb 94, Legalis/el. 2021; B. Kordasiewicz, w: Z. Radwański (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 2, Warszawa 2008, s. 666; R. Morek, w: J. Olszewski (red.), *Arbitraż i mediacja*, Rzeszów 2007, s. 220.

Tym samym ze złożeniem wniosku o przeprowadzenie mediacji ustawa mogłaby (*de lege ferenda*) wiązać skutek w postaci wszczęcia mediacji, a co za tym idzie – zawieszenia biegu przedawnienia⁵⁴. W przypadku, w którym w określonym czasie od wszczęcia mediacji (np. jeden miesiąc, chyba że strony zgodnie postanowiłyby przedłużyć czas jej trwania) nie doszłoby do zawarcia ugody przed mediatorem, zawieszenie biegu przedawnienia trwałoby do czasu wytoczenia powództwa o roszczenie objęte wnioskiem o przeprowadzenie mediacji, nie dłużej jednak niż przez trzy miesiące od daty upływu czasu trwania mediacji. W takim stanie prawnym na mediatorze spoczywałby obowiązek sporządzenia protokołu w każdym wypadku, gdy strona zwróciła się do niego z wnioskiem o przeprowadzenie mediacji, i to bez względu na to czy strony zawarły umowę o mediację⁵⁵.

Truizmem jest być może podkreślanie, że wszelkie rozwiązania prawne, których stosowanie rodzi praktyczne problemy, nie są postrzegane jako atrakcyjne. Wymaga jednak wyraźnego zaakcentowania to, że aktualne rozwiązania nie sprzyjają upowszechnieniu i uatrakcyjnieniu mediacji⁵⁶. Z całą pewnością możliwe jest takie uregulowanie skutków mediacji (czy też fikcji jej wszczęcia), aby obowiązujące przepisy przyczyniły się do postrzegania mediacji jako atrakcyjnej alternatywy dla sądowego rozwiązywania sporów.

BIBLIOGRAFIA

- Cyrol T., Fuchs D., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, art. 183⁶*, Legalis/el. 2022.
- Derlatka J., *Zawezwanie do próby ugodowej a przerwanie biegu przedawnienia roszczenia*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 6.
- Drabik M., w: T. Szancifło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–50539*, Warszawa 2019.
- Giaro M., *Przerwanie biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej*, „Monitor Prawniczy” 2021, nr 19.
- Gudowski J., *Kodeks postępowania cywilnego. Orzecznictwo. Piśmiennictwo. Tom II*, Warszawa 2020.
- Klimek R., *Dyskusyjne problemy przedawnienia roszczeń*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2006, z. 3.
- Kordasiewicz B., w: Z. Radwański (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 2. Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2008.
- Kordasiewicz B., w: Z. Radwański, A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 2. Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2019.
- Kuźmicka-Sulikowska J., *Przerwanie biegu przedawnienia roszczeń przez wszczęcie mediacji*, „Ruch Prawniczy, Socjologiczny i Ekonomiczny” 2016, z. 2.

⁵⁴ Z zastrzeżeniem jednak, że w odniesieniu do danego roszczenia wnioski o przeprowadzenie mediacji może być złożony tylko jeden raz, aby uniknąć jego ponawiania jedynie dla uzyskania skutku w postaci zawieszenia biegu przedawnienia.

⁵⁵ Należy przy tym uwzględnić interesy majątkowe mediatorów, którzy świadczą swoje usługi odpłatnie, poprzez przyznanie im uprawnienia do żądania od wnioskodawcy określonej opłaty od wniosku o przeprowadzenie mediacji pokrywającej wynagrodzenie i wydatki mediatorem wywołane złożonym wnioskiem (np. koszt sporządzenia protokołu, koszty opłat pocztowych, zryczałtowane koszty połączeń telefonicznych).

⁵⁶ Por. T. Cyrol, D. Fuchs, *Kodeks postępowania cywilnego...*, op. cit.

- Machnikowski P., w: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Machnikowski P., w: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 10, Legalis/el. 2021.
- Macyszyn M., Śledzikowski M., *Umowa o mediację w prawie polskim – wybrane aspekty*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2015, nr 3 (31).
- Markiewicz K., w: A. Torbus (red.), *Mediacja w sporach gospodarczych. Praktyka – teoria – perspektywy*, Warszawa 2015.
- Mataczyński M., Saczywko M., w: M. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–44911*, Warszawa 2016.
- Morek R., *Wszczęcie mediacji a bieg terminu przedawnienia roszczeń – zarys problematyki na tle prawoporównawczym*, w: *Arbitraż i mediacja. Praktyczne aspekty stosowania przepisów*, Rzeszów 2007.
- Morek R., Budniak-Rogała A., w: E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, art. 183⁶*, Legalis/el. 2019.
- Mucha J., *Wpływ wszczęcia mediacji pozasądowej na bieg terminu przedawnienia*, w: K. Knoppek, J. Mucha (red.), *Wybrane problemy prawa materialnego i procesowego. Teoria i praktyka. Tom III*, Poznań 2015.
- Orzeł-Jakubowska A., w: P. Ryłski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, art. 183⁶*, Legalis/el. 2022.
- Pazdan M., *Zawezwanie do próby ugodowej jako przyczyna przerwy biegu przedawnienia de lege lata i de lege ferenda*, w: W. Robaczyński, *Czynić postęp w prawie. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Birucie Lewaszkiewicz-Petrykowskiej*, Łódź 2017.
- Rudnicki S., w: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*, Warszawa 2014.
- Rycko N., w: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna cz. 2 (art. 56–125)*, Warszawa 2014.
- Schmidt R., *Postępowanie pojednawcze*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2010, nr 2 (10).
- Stefańska E., w: M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 1 (art. 1–50537)*, Warszawa 2011.
- Sobolewski P., w: K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Przepisy Wprowadzające (art. I–LXV PWKC). Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe (art. 1–352)*, Warszawa 2013.
- Sobolewski P., w: K. Osajda (red. serii), W. Borysiak (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz, art. 123, Nb 94*, Legalis/el. 2021.
- Sobolewski P., w: K. Osajda (red. serii), W. Borysiak (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz, art. 123*, Legalis/el. 2022.
- Strugała R., w: P. Machnikowski (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy księgi I KC. Tom I. Komentarz, art. 123*, Legalis/el. 2022.
- Sychowicz M., Derlatka J., w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–205*, Warszawa 2019.
- Sychowicz M., Rejda M., w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego, t. 1, art. 1836*, Legalis/el. 2019.
- Szłęczak A., *Czy zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg przedawnienia?*, „Przeгляд Sądowy” 2014, nr 6.
- Szłęczak A., *Próba ugodowa jako przerywająca termin przedawnienia*, „Przeгляд Sądowy” 2019, nr 11–12.
- Zedler F., *Zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2018 r., V CSK 384/17*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 6.

ZAWIESZENIE BIEGU PRZEDAWNNIENIA W PRAWIE CYWILNYM W ŚWIETLE NOWELI Z GRUDNIA 2021 R.

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu było przeprowadzenie analizy oraz oceny trafności i kompletności rozwiązań wprowadzonych do przepisów Kodeksu cywilnego na mocy noweli z dnia 2 grudnia 2021 r. w zakresie dotyczącym skutków wszczęcia mediacji oraz złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej dla biegu terminu przedawnienia roszczeń. W tekście zaprezentowano wiodące przed zmianą ustawy poglądy nauki i judykatury w odniesieniu do omawianych zagadnień, które stanowiły podstawę dla dalszych rozważań dotyczących zmienionego prawa. Przeprowadzona z wykorzystaniem metody formalno-dogmatycznej analiza pozwoliła na potwierdzenie hipotezy o trafności i kompletności rozwiązania zagadnienia skutku zawezwania do próby ugodowej w postaci zawieszenia biegu przedawnienia.

Wprowadzona do przepisów Kodeksu cywilnego norma prawna jest wyczerpująca i pozwala na precyzyjne ustalenie okresu, o jaki zawieszeniu ulega bieg terminu przedawnienia. Przeciwny wniosek płynie z analizy rozwiązania zagadnienia skutków złożenia wniosku o mediację. W tym wypadku przewidziana przez ustawodawcę regulacja nie daje dostatecznej odpowiedzi na pytanie, w jakiej chwili rozpoczyna, a w jakiej kończy się okres zawieszenia biegu przedawnienia. Tym samym brak jest precyzyjnej regulacji, która rozwiewałaby wątpliwości co to tego, jakie konkretne okoliczności stanowią wyznacznik granicznych momentów zawieszenia biegu przedawnienia.

Słowa kluczowe: przedawnienie, zawieszenie biegu przedawnienia, mediacja, zawezwanie do próby ugodowej

SUSPENSION OF THE LIMITATION PERIOD IN CIVIL LAW IN THE LIGHT OF THE AMENDMENT OF DECEMBER, 2021

Summary

The purpose of this study was to analyse and assess the accuracy and completeness of the solutions introduced to the provisions of the Civil Code under the amendment of December 2, 2021 in the scope regarding the effects of mediation and submitting an invitation to a settlement attempt for the running of the limitation period for claims. The paper presents the leading views of science and judicature presented before the amendment which formed a basis for further considerations regarding the amended law. The analysis carried out with the use of the formal-dogmatic method made it possible to confirm the hypothesis about the accuracy and completeness of the amendment in regard with the issue concerning invitation to a settlement attempt.

The legal norm introduced into the provisions of the Civil Code is exhaustive and allows a precise determination of the period for which the limitation period is suspended. The opposite conclusion can be drawn from the analysis of the solution to the issue of the effects of submitting a request for mediation. In this case, the regulation provided for by the legislator does not provide a sufficient answer to the question of when the period of suspension of the limitation period commences and ends. Thus, there is no precise regulation that would dispel doubts as to what specific circumstances determine the suspension of the limitation period.

Keywords: Limitation, suspension of limitation period, mediation, invitation to settlement attempt

Cytuj jako:

Buczkowski P., *Zawieszenie biegu przedawnienia w prawie cywilnym w świetle noweli z grudnia 2021 r.*, „Ius Novum” 2022 (16) nr 3, s. 91–109. DOI: 10.26399/iusnovum.v16.3.2022.28/p.buczkowski

Cite as:

Buczkowski P. (2022), ‘Suspension of the limitation period in civil law in the light of the amendment of December, 2021’, *Ius Novum* (Vol. 16) 3, 91–109. DOI: 10.26399/iusnovum.v16.3.2022.28/p.buczkowski